VIKIPEEDIA

Kreevini keel

Kreevini keel (läti keeles *krieviņu valoda*) oli Lätis Bauska linna lähedal räägitud vadja keele vorm, mida kuni 19. sajandi keskpaigani kõneles vadjalaste rühm kreevinid.

Sisukord

Ajalugu

Kreevinid pärinevad tõenäoliselt Liivi ordumeister Heidenreich Vincke von Overbergi poolt 1440. aastatel Novgorodi aladele korraldatud sõjaretke käigus Ingerimaalt Kapriost võetud vadja vangidest, kes viidi Eesti ala kaudu Bauska lossi ehitama ja asusid siis sellest ida poole elama.[1][2][3][4] Viimased kreevini keele oskajad surid 19. sajandi keskpaigas.[2][4]

Keel

Ferdinand Johann Wiedemann tuvastas 1871. aastal, et kreevinite keel on vadja keele vorm. Ehkki selles puudub vadja keele kõige silmatorkavam joon – algupärase *k* asendumine *tš*-ga eesvokaali ees – on kreevini keel sellele selgelt lähedane ning samas erinev eesti ja soome keelest.[5] Kreevini keelele (nii sõnavarale kui struktuurile) on suurt mõju avaldanud läti keel: säilinud 594 lemmast 19% on läti laen- ja võõrsõnad, lisaks leidub tosin läti tõlke- ja tähenduslaenu ning Eberhard Winkleri hinnangul pärineb ka katketooni kasutamine läti keelest.[6] Julius Mägiste leidis kreevini keeles 17 laensõna ning kaheksa häälikulist ja morfoloogilist tunnust eesti keelest ja seostas selle pastor Carl Friedrich Watsoni 1824. aastal tehtud märkusega, et 18. sajandi alguse suure katku järel tühjaksjäänud maid olevat harima ostetud Saaremaa talupoegi. Winkleri arvates on eesti laene siiski vaid 9, äratuntavad mõjud keele struktuurile puuduvad ja suhteliselt väike eestlaste sisseränne ei saanudki suuremat mõju avaldada.[7] Winkler on kreevini keeles tuvastanud ka kolm saksa, kaks leedu ja kaks vene laensõna.[8]

Uurali keelkonna kõigile keeltele omaselt on kreevini keel soovõrdne, selles puudub grammatiliselt sugu.

Keele näide

Meieisapalve osaliselt rekonstrueeritud näide kreevini keeles.[9]

Meģģi ise taiwâs!
jadku elka śiwu śenna
tulap meģģi tiwi śivu riikki!
Śiwu meelle se iggau ka kui taiwâs ni kans ma bēli!
Meģģi arma leipe anna meli tennawa.
Ġedde meggi padudd, kui me jattim umili nisi meli jad!
Elas meite kurja sad.
Śewon wodse kurģe miusse erre
Jo siula kalpap śiwu kikki śiwu appi un śiwu üwiwi śewonśe śewonśe.
Amen!

Viited

1. Eberhard Winkler. (2012). Täienduseks kreevinite ja nende keele ajaloole (http://publications.tlu.ee/index.php/philologia/article/download/381/268). Tallinna Ülikooli Eesti Keele Ja Kultuuri Instituudi Toimetised, 14, lk 219–232
2. "Kreevinid" (http://entsyklopeedia.ee/meedia/kreevinid/nene4_page_0196), Eesti entsüklopeedia 5. köide, 1990, lk 184
3. Jüri Viikberg (2011). Kui keel on suurem kui rahvas ise (http://www.sirp.ee/s1-artiklid/varamu/kui-keel-on-suurem-kui-rahvas-ise/). Sirp
4. Natalia Kuznetsova, Elena Markus, Mehmet Muslimov (2015). Finnic minorities of Ingria: The current sociolinguistic situation and its background (https://www.academia.edu/8267418/Finnic_minorities_of_Ingria_The_current_sociolinguistic_situation_and_its_background_together_with_E._Markus_and_M._Muslimov_). Kogumikus "Cultural and linguistic minorities in the Russian Federation and the European Union", *Multilingual Education 13: Comparative studies on equality and diversity*. Berlin: Springer. Lk 129
5. Winkler 2012, lk 224–226
6. Winkler 2012, lk 229–230
7. Winkler 2012, lk 227–228
8. Winkler 2012, lk 229
9. Enn Ernits (1997). Ein neuer rekonstruktionsversuch der kreewinischen texte, *Linguistica Uralica XXXIII* 1997: 3, Teaduste Akadeemia Kirjastus. Lk 181–192

Välislingid

- The Red Book of the Peoples of the Russian Empire (inglise keeles) (http://www.eki.ee/books/redbook/votes.shtml)
- Kreevini keel Multitree andmebaasis (inglise keeles) (http://multitree.org/codes/zkv.html)

v · r (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Mall:Uurali_keeled&action=edit) **Uurali keeled ja murded**

ugri keeled	handi keel • mansi keel • ungari keel
permi keeled	komi keel (permikomi keel, jazva murre) • udmurdi keel (bessermani murre)
mari keeled	niidumari keel • mäemari keel (loodemari murre)
mordva keeled	ersa keel • mokša keel
saami keeled	Akkala saami keel † • Inari saami keel • Kemi saami keel † • Kildini saami keel • koltasaami keel • turjasaami keel •

	Lule saami keel • lõunasaami keel • Pite saami keel • põhjasaami keel • Ume saami keel
läänemeresoome keeled	eesti keel (mulgi keel, setu keel, tartu keel, võru keel) • isuri keel • karjala keel (livviko ehk Aunuse karjala keel, lüüdi keel) • liivi keel • soome keel (kveeni keel, meä keel) • vadja keel (kreevini keel) • vepsa keel
samojeedi keeled	neenetsi keel (tundraneenetsi keel • metsaneenetsi keel) • eenetsi keel • nganassaani keel • sölkupi keel • kamassi keel † • matori keel † (koibali keel †) • juratsi keel †
kindla klassifikatsioonita keeled	meštšera keel † • muromi keel † • merja keel † • tšuudi keel † •

Pärit leheküljelt "https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Kreevini_keel&oldid=5640238"

Selle lehekülje viimane muutmine: 16:37, 24. mai 2020.